

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2025

YEARBOOK

2025

ГОДИНА 16
БРОЈ 25

VOLUME XVI
NO 25

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2025
YEARBOOK**

**ГОДИНА 16
Бр. 25**

**VOLUME XVI
No 25**

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јаковска

доц. д-р Надица Негриевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта

проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција

проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција

проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија

проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција

проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција

проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД

проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција

проф. д-р Златко Крамарик – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска

проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска

проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

проф. д-р Рајка Глишица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора

доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина

доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина

проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија

м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург

проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка

доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јаковска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова,
проф. д-р Даринка Маролова, проф. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска,
доц. д-р Марија Крстева, доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф. д-р Игор Станојоски,
проф. д-р Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јаковска

Одговорен уредник

доц. д-р Надица Негриевска

Јазично уредување

м-р Лилјана Јовановска (македонски јазик)

доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)

доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)

Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)

Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of editorial office

Goce Delcev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

МАРИЈА СОКОЛОВА

ПАРОНИМИТЕ ВО СПОРЕДБА СО ДРУГИТЕ ЗБОРОВИ

Marija Sokolova

PARONYMS IN COMPARISON WITH OTHER WORDS 9

МАРИЈА СОКОЛОВА

ПАРОНИМИТЕ ВО МЕНТАЛНИОТ ЛЕКСИКОН

Marija Sokolova

PARONYMS IN THE MENTAL LEXICON 17

Brikena Xhaferri, Simona Serafimovska, Aleksandra Minkova,

Biljana Ivanovska

MODERN PERSPECTIVES IN THE STUDY OF INTERCULTURAL
PRAGMATICS AND THEIR APPLICATION IN THE EDUCATIONAL

PROCESS – FROM THEORY TO PRACTICE 23

Снежана Петрова, Надица Негриевска

ЛЕКСИЧКА АНАЛИЗА НА ИМЕНКИТЕ ОД ТЕМАТСКОТО
ПОДРАЧЈЕ *МОДА* ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ
ОД СПИСАНИЕТО „DONNA MODERNA“

Snezana Petrova, Nadica Negrievska

LEXICAL ANALYSIS OF FASHION-RELATED NOUNS IN THE
ITALIAN LANGUAGE BASED ON EXAMPLES FROM THE MAGAZINE

“DONNA MODERNA” 31

Книжевност

ВЕСНА КОЖИНКОВА

ВРАЌАЊЕ ПО ИЗГУБЕНИТЕ ТРАГИ:

ЕГЗОДУСОТ КАКО ИДЕНТИТЕТСКА ТОПОГРАФИЈА

Vesna Kozhinkova

RETURNING LOST TRACES:

THE EXODUS AS AN IDENTITY TOPOGRAPHY 47

МАРИЈА ЛЕОНТИЌ

ПРЕПЕВИТЕ НА ПОЕЗИЈАТА НА БУЛЕНТ ЕЏЕВИТ

НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Marija Leontic

TRANSLATIONS OF BÜLENT ECEVİT’S POETRY INTO MACEDONIAN 57

Методика

NEDA RADOSAVLEVIKJ, PhD

THE IMPACT OF POSITIVE PSYCHOLOGY ON BLENDED LEARNING 81

МАРИЈА СОКОЛОВА

ТЕШКОТИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ЗА НИВОТО А2 КАЈ ТУРСКИТЕ СТУДЕНТИ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ
„ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

Marija Sokolova

DIFFICULTIES IN ACQUIRING THE MACEDONIAN LANGUAGE AT A2
LEVEL AMONG TURKISH STUDENTS AT UGD 91

Neda Radosavlevikj

THE TRANSFORMATIVE ROLE OF BLENDED LEARNING MODEL
IN HIGHER INSTITUTIONS 99

ПАРОНИМИТЕ ВО МЕНТАЛНИОТ ЛЕКСИКОН**МАРИЈА СОКОЛОВА**Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, С. Македонија
marija.sokolova@ugd.edu.mk

Апстракт: Лексиката на современиот македонски јазик опфаќа различни видови зборови кои се класифицирани според одредени критериуми. Некои зборови имаат иста форма на пишување, но семантиката им е различна, други, пак, се со различна форма, но семантиката им е иста, трети се спротивставени по значење итн., но сите тие прават нашиот јазик да располага со богат фонд на зборови. Дел од тие зборови говорителите ги употребуваат многу често во секојдневната комуникација, а дел ги употребуваат поретко и стануваат свесни за нивното постоење кога ќе се најдат во ситуација да им бидат неопходни за употреба во комуникацијата. Тоа е, всушност, таа активна и пасивна лексика која е дел од зборовниот фонд на секој поединец. Преку овој труд ќе се запознаеме со тоа што претставува менталниот лексикон, која е разликата меѓу ментален и општ лексикон и што претставува паронимско гнездо.

Клучни зборови: *семантика, морфема, пароними, ментален лексикон, општиот лексикон, паронимско гнездо.*

PARONYMS IN THE MENTAL LEXICON**Marija Sokolova**Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
marija.sokolova@ugd.edu.mk

Abstract: The vocabulary of the modern Macedonian language includes different types of words that are classified according to certain criteria. Some words have the same form of writing, but their semantics are different, while others have different forms but the same semantics. Some words are opposed in meaning, etc., but all contribute to the richness of our language. Some of these words are commonly used by speakers in everyday communication, while others are less frequently used and only become apparent when needed in specific situations. This distinction reflects the active and passive vocabulary that forms part of an individual's lexicon. This paper explores the concept of the mental lexicon, the difference between the mental and general lexicon, and the notion of a paronymic nest.

Keywords: *semantics, morpheme, paronyms, mental lexicon, general lexicon, paronymic nest.*

1. Вовед

За настанокот на паронимите О. В. Вишњакова (1987: 24) дава најреален опис кога вели дека тие настанале поради: „*ѝосѝојаниоѝ човекот сѝремеж да ѝрецизира, конкреѝизира ѝоими, да ѝоѝѝолнува изрази ѝри разновидно ѝојавување на рабоѝиѝѝе*“.

За да се опише некоја нова појава која малку се разликува од претходната, на веќе постоечкиот корен на лексемата се додава суфикс или префикс, со што се добива нова лексема која е слична по форма и по значење со претходната.

Неретко блискозвучните зборови може да се мешаат. Сѐ уште нема јасна определба што значи тоа блискозвучни (блиски по звучност). Невнимавањето или незнаењето на точното значење на зборовите, наведува кон употреба на лексема со слично лексичко-семантичко значење, односно кон употреба на лажна лексичка асоцијација.

Бидејќи во нашиот јазик важи правилото „*Читај како што пишуваш и пишувај како што зборуваш*“, причината за честото мешање е во сличната форма. При започнување со изучувањето на македонскиот јазик во основното образование и изучување од страна на студентите на кои македонскиот не им е мајчин јазик¹, најчесто се јавуваат тешкотии во разграничувањето на значењето на паронимите, па често се мешаат при употреба. Причините можат да бидат најразлични, почнувајќи од невнимание, неправилен изговор, недоволно познавање на јазикот и нискиот степен на образование.

Во случаи кога не се знае да се употреби соодветен еквивалентен збор од мајчиниот јазик, се прибегнува кон употреба на интернационален збор кој слично звучи, па и значи.

На пример: *класен* | *класовен* (гер. *klassen*) и др.

Постојат примери кога не се совпаѓа категоријата род кај зборовите од различни јазици.

На пример: *книџа* (мак. женски род) и *das Buch* (гер. среден род), *мосѝ* (мак. машки род) и *die Brücke* (гер. женски род).

Често се мешаат паронимите кои имаат заеднички општ корен во мајчиниот и странскиот јазик кој се изучува.

Кога зборуваме за паронимите, најчесто се мисли на пар зборови. Но, праксата покажува дека кон паронимскиот пар може да се додаде трет збор кој слично звучи и има слично значење со останатите два збора. На пример: *адресаѝ* | *адресар* | *адресаѝѝ*, *ѝренесе* | *ѝринесе* | *ѝпроизнесе*, *еден* | *единсѝѝвен* | *единичен*, *еко* | *еколошки* | *еколоѝиски*, *човечно* | *човечко* | *човешѝѝво*.

Овие примери покажуваат дека според степенот на звучност во пароними можеме да ги вметнеме и третите, па и четвртите зборови кои можеби и не

¹ Оваа констатација е согледана како резултат на моето повеќегодишно работно искуство како предавач по македонски јазик за странци на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

звучат во ист степен како и првиот збор во паронимскиот ред, но би можеле да ги вброиме во делумните пароними. Некои од овие зборови, како на пример, *еко* и *еколошки*, се само синоними, но не и пароними.

2. Општ и ментален лексикон

За да увидиме каква е врска меѓу паронимите и менталниот лексикон, најпрвин ќе објасниме што е општ, а што ментален лексикон.

Морфема претставува најмалата семантичка единица која има свое значење. Бидејќи е несамостојна единица, не влегува во општиот лексикон. Во него спаѓаат само самостојните лексички единици кои можат да бидат еднозначни или повеќезначни.

Покрај *општиот*, постои и *ментален лексикон*.

Д. Шипка (1998: 92) вели: „Разликата помеѓу *општиот* и *менталниот* лексикон се состои во својот и единката во него. *Општиот* лексикон е еден, а *ментални* лексикони има колку што има и свесни луѓе“.

Според А. Костиќ (2004: 102–103) „*менталниот* лексикон како појава во експерименталната психолингвистика се појавува кон крајот на шеесеттите и почетоците на седумдесеттите години на XX век. Се смета дека *менталниот* лексикон претставува долготрајна меморија во која се сместени сите зборови што еден човек ги користи“. За да може човек правилно и навремено да ги користи тие зборови, тие мора да бидат „добро пооредени“, т. е. добро организирани“. Доколку не постои некаков ред, во тој случај би било отежнато нивното пронаоѓање.

Ќе тргнеме од општопознатите претпоставки. Се претпоставува дека малите деца, по вториот роден ден, знаат околу 1000 лексеми, додека образованите возрасни луѓе познаваат меѓу 50 000 и 250 000 зборови. За 1/5 од секундата, говорителите ги препознаваат зборовите од својот јазик. Ова е многу кратко време за препознавање и се должи на фактот дека зборовите во менталниот лексикон се добро организирани, а не нафрлани.

Да се објасни менталниот лексикон, значи да се утврди како доаѓа до паметење на зборовите и нивно сместување во нашата меморија. Тоа произлегува од неговата добра организација. Зборовите кои почесто ги употребуваме се наоѓаат во централниот дел, за разлика од оние кои поретко ги употребуваме и се наоѓаат во периферниот дел од нашата меморија. Затоа не постои тешкотија кога треба да избереме или кажеме некој основен збор од нашата меморија.

Организацијата на зборовите во менталниот лексикон се објаснува со две теории:

- Теоријата на атомскиот меур;
- Теоријата на пајажина.

Според првата теорија, зборовите се составени од компоненти кои се преповторуваат и преклопуваат во различни зборови. Според втората теорија,

зборовите претставуваат целини кои со другите зборови градат послаби или посилни врски. Преку овие врски се дава одговор на стимулусите во Асоцијативниот речник.

Еден од начините за проучување на организацијата кај менталниот лексикон е *анализата на слободните асоцијации кај говорителот*. При изговорот ние правиме селекција на зборовите, а тоа значи дека во менталниот лексикон доаѓа до побрзо поврзување на оние зборови кои се формално и семантички блиски, за разлика од зборовите кај кои нема таква поврзаност.

3. „Ефект на када“ кај паронимите во менталниот лексикон

„Ефектот на када“ првпат се спомнува во делата на Браун и Мек Нил (1966). „Ефектот на када“ е метафора која потсетува на човек кој лежи во када. Па така, кога човек лежи во када, му се гледаат само главата и дел од нозете. По таа аналогија луѓето обично ги паметат почетокот и крајот на зборот, повеќе отколку средината на зборот.

Доколку човек стои во када, тогаш кај него се гледаат главата и трупот, но не и нозете. Од ова може да се заклучи дека луѓето го паметат повеќе почетокот од крајот на зборот. Ејчисон (1987: 124) вршела испитување за да ја докаже зависноста на „ефектот на када“ од должината на зборот и дошла до резултати дека „*кај ѝокрајкиите зборови најдобро го ѝамеѝиме ѝочеѝокоѝ на зборѝ, ѝоѝоа рѝѝмичкаѝа форма, ѝа ѝоѝоа крајѝ на зборѝ. Кај ѝодолѝиите зборови сѝѝуаѝиѝа е обраѝна*“. Заклучокот ќе го прошириме и за паронимите, па следи дека лексемите со исти почетоци и завршоци се во тесна врска. Значи, во менталниот лексикон, лексемите освен содржински и формално се поврзани.

4. Паронимско гнездо

Во лексиката, под „гнездо“ се подразбира низа од зборови со ист корен и слична морфолошка структура, кои имаат слична звучност. Паронимското гнездо, за разлика од лексичкото гнездо, го чинат низи од парови зборови (пароними), а не низа од слични лексеми. Минималното паронимско гнездо е биполарно, го прават само два пара зборови, пароними. На пример: *кони́ролер* || *кони́ролор*, *кони́ролерни* || *кони́ролни*. Паронимското гнездо може да биде и поголемо и во него да влезат и поголем број парови. Најчесто поголеми паронимски гнезда прават именските и придавските пароними. На пример: *лажностѝ* || *лажливостѝ*, *лажен* || *лажлив*, *лажно* || *лажливо*.

Не сите пароними прават паронимски гнезда. Паронимското гнездо се состои од парови зборови (можни се и фрази): *ѝокорностѝ* || *ѝокорливостѝ*, *ѝокорно* || *ѝокорливо*, *ѝокорен* || *ѝокорлив*. Зборовите со заедничка поимно-логична врска речиси секогаш се дел од нормалните (лексичките) гнезда. Разнокоренските зборови припаѓаат на две гнезда од сопствените зборови: *кодирам* || *коѝирам*, *кодира* || *коѝира*, *кодиран* || *коѝиран*. Зборовите *кодирам*, *кодира* и *кодиран*

влегуваат во едно гнездо, а *коѝирам*, *коѝира*, *коѝиран* во друго. Паронимските парови тежат кон системско подредување во јазикот и тоа е секогаш семантички поларизирано. Тоа значи дека првите членови од сите паронимски парови се однесуваат на еден ист поим, се од ист вид, за разлика од вторите членови кои се однесуваат на друг поим и се друг вид на зборови.

Постои голема поврзаност помеѓу паронимските и деривационите гнезда. Па, така, ако постои само еден член од деривационото гнездо кој може да гради паронимски пар со некоја лексема, тогаш сите останати членови од тоа деривационо гнездо можат да градат паронимски односи. На пример, придавката *џордо* развила паронимски однос со придавката *џорделиво*. Според аналогија, паронимски однос би формирале и именките *џордосѝ* и *џорделивосѝ*, како и придавките *џорд* и *џорделив*.

Да ја разгледаме следната низа од зборови чијшто корен е зборот пароним: *ѝаронимни*, *ѝаронимски*, *ѝаронимиски*. Првите два, *ѝаронимни* || *ѝаронимски* се образувани на ист начин, значат исто и според тоа се пароними. Но, истовремено можеме да ги сметаме и за синоними, ако во синоними ги вброиме и зборообразувачките дублети. Од друга страна, *ѝаронимни* || *ѝаронимиски* имаат различна зборообразувачка основа, паронимни < пароним, паронимиски < паронимија и можеме да ги разгледуваме само како пароними. Такви се уште: синонимни || синонимиски, антонимни || антонимиски итн.

Познавањето и проучувањето на паронимските гнезда е добар пат за изучување на лексиката на македонскиот јазик, не само за оние на кои тој им е мајчин јазик, туку и за странците кои сакаат да го научат нашиот јазик.

5. Заклучок

Зборовниот фонд кај секој поединец е различен. Тоа е условено од повеќе фактори. Секој поединец кој тежнее кон надградување на своето знаење, кој е во постојана комуникација со луѓето, исчитува дополнителна литература, нормално дека ќе располага со поголем фонд на зборови. Колку од нив ќе ги употребува во секојдневната комуникација зависи во каква ситуација ќе се наоѓа и колку вешто ќе ја владее семантиката на зборовите во неговиот ментален, но и општ лексикон.

Толковните речници се еден од начините за збогатување на своето знаење со нови зборови, но и запознавање со значењето на тие зборови.

Користена литература

1. Вишнякова, О. В. (1990). *Русский язык – Практикум ѝо ѝароними*. Москва: Высшая школа.
2. Груевска-Маџоска, С. (2009). *Лексичка синонимија во македонскиот сѝандарден јазик*. Скопје: ИМЈ „Крсте Мисирков“.

3. Драгићевић, Р. (2008). „Лексичка семантика“. Во: *Лингвистика Милке Ивић*, ур. Предраг Пипер и Милорад Радовановић. Београд: XX век, 233–255.
4. Костич, А. (2004). „Репрезентативност језичког корпуса и ментални лексикон“. Во: *Говор и језик*. Интердисциплинарна истраживања српског језика I. Београд: Институт за експерименталну фонетику и патологију говора 98–112.
5. Соколова, М. (2019). *Асоцијативен речник во современиот македонски јазик*. Кочани.
6. Шипка, Д. (1998). *Основи лексикологије и сродних дисциплина*. Нови Сад: Матица Српска.

